

Archives, 28, 109(2003)

Ovaj broj časopisa *Archives* započinje člankom Jamesa Raymonda sa Sveučilišta u Exeteru. Namjera je članka *Henrik VIII. i uspostava engleske vojske* dokazati kako je Henrik VIII. bio svjestan činjenice da se vojska treba modernizirati iskorištavanjem suvremenih vojnih jedinica onoga doba (upotrebom kopljanika te lakih i teških konjanika). Autor analizira privatnu i službenu korespondenciju Henrika VIII. (objavljeni izvori), gradivo knjižnica i Public Record Officea (neobjavljeni izvori). Temeljni je izvor proučavanja tzv. Audleyjev rukopis, autora Sir Thomasa Audleyja, kojemu je bilo naređeno da napiše vojni priručnik za mladoga princa Eduarda, a koji se danas čuva u Oxfordu (Bodleian Library). Upravo su podatci koje autor crpi iz toga priručnika glavni izvor podataka u dokazivanju modernizacije i svijesti Henrika VIII. o potrebi osuvremenjivanja vojske. Isto tako, Raymond se služi brojnom literaturom koja se bavi povijesnim razvitkom vojske u 16. stoljeću, čime ovaj članak postaje izvrsnom polaznom točkom za upoznavanje s tom tematikom.

Glyn Redworth, zaposlena na Sveučilištu Manchester i Institutu za povijest u Madridu, u članku *Misterija grofa od Southamptona i Sir Anthonyja Shirleyja* obrađuje pismo Henryja Wriothesleyja, trećega grofa od Southamptona, poznatijega kao Shakespeareova patrona, Sir Anthonyju Shirleyju, napisano oko 1618. godine. To se pismo čuva u Kraljevskoj knjižnici u Madridu. Ono je važno jer, kako ističe Redworth, donosi neke nove spoznaje o Wriothesleyjevim političkim shvaćanjima te govori o prijateljstvu protestanta (Henry) i katolika (Anthony), koji se nalazio u progonstvu u Španjolskoj. Prvi dio članka donosi biografske podatke o autoru pisma i njegovu adresatu, a drugi dio prijepis samoga pisma. Redworth daje podatke o signaturi i vanjskim karakteristikama pisma, dok za dublji bibliografski opis upućuje na *Correspondencia del conde de Gondomar* (3. sv., Madrid 2002.). Tekst je transkribiran sa svim pogreškama u pismu (što je naznačeno opaskom [sic!]) te objašnjenjima vlastitih imena (osoba i mjesta) u bilješkama.

William Pitt, grof od Chathama i imperijalna ekspanzija: nezabilježeni materijal iz Amherstova arhiva kratak je članak Karla W. Schweizera kojim se skreće pozornost na ostavštinu Jeffreyja Amhersta (zapovjednika britanskih snaga u Sjevernoj Americi polovicom 18. stoljeća) kao na još jedan izvor za proučavanje povijesti Williama Pitta. Gradivo koje se odnosi na Pitta čuva se u različitim ostavštinama, a gradivo obitelji Chatham, pohranjeno u Public Record Officeu, loše je sređeno. Sâm članak donosi samo dio (po autorovu mišljenju važniji i zanimljiviji) Amherstove ostavštine, koja se čuva u arhivu grofovije Kent. Gradivo, koje se ovdje navodi, obuhvaća razdoblje 1758.–1762., dakle kada je Amherst bio glavni zapovjednik u Sjevernoj Americi, a William Pitt na mjestu »fiktivnoga« premijera Engleske.

Richard A. Gaunt u članku *Newcastleovi dnevnic: Studija o reakcionarnoj naravi* analizira dnevnik četvrtoga vojvode od Newcastle-under-Lynea. Vojvoda od Newcastlea, punim imenom Henry Pelham Fiennes Pelham Clinton (1785.–1851.), bio je jedna od najvažnijih osoba u povijesti grofovije Nottingham, a zbog svojih političkih stavova (ultratorijevac) i jedna od najnepopularnijih. Ti se dnevnic čuvaju u Odsjeku za rukopise Sveučilišta Nottingham i glavni su izvor za bolje razumijevanje njegovih političkih shvaćanja, jer sadržavaju komentare o svim važnim političkim događajima i

njihovim sudionicima. Uz njihovu pomoć Gaunt dokazuje po čem se Newcastle razlikovao od svojih političkih istomišljenika i zbog čega se njegova uloga u političkom životu ne treba zanemarivati. Članak također donosi nekoliko izvadaka iz samoga dnevnika, umetnutih u tekst članka.

U članku *Povijesni projekt baze podataka pacijenata bolnice Great Ormond Street* Andrea Tanner sa Sveučilišta Kingston opisuje navedenu bazu podataka. Ovaj projekt, započet u svibnju 2001., osnovan je radi izrade baze podataka pacijenata bolnice od njezina otvorenja (1852.) pa sve do 1903. Cilj je ovoga projekta osigurati polaznu točku za istraživanje učestalosti pojave pojedinih bolesti, razvoj shvaćanja dječjih bolesti, kao i stanje dječjega zdravlja. Članak je podijeljen u 7 dijelova. U prvim poglavljima autorica se osvrće na činjenicu da je historiografija nezainteresirana za pitanja učestalosti bolesti, razvoja znanja medicine i inovacija u medicini prije 20. stoljeća. Slijedi kratak opis gradiva i objašnjenje zašto je projekt započet. Središnji dio članka objašnjava bazu podataka i, posebno, njezinu funkcionalnost. Valja istaknuti kako autorica, očito i sama sudionica toga projekta, donosi brojne prijedloge za buduća istraživanja na temelju baze podataka, dajući tako do znanja koliko je ta baza bila potrebna za istraživanje gore navedenih tema (ako ne potrebna, onda svakako dobrodošla za njihovu popularizaciju).

Douglas Haig i razvoj konjice 20. stoljeća još je jedan rad Gervasea Phillipsa sa Sveučilišta Manchester Metropolitan koji se bavi Prvim svjetskim ratom. Inače je njegovo interesno područje vojna povijest, posebno Prvi svjetski rat. Tema ovoga članka uporaba je konjice u 20. stoljeću, a na primjeru taktičkih shvaćanja Douglasa Haiga, jednoga od najvažnijih sudionika Prvog svjetskog rata. Haig, glavni zapovjednik britanskih snaga nakon uspješnih operacija 1914. i 1915., doživio je poraz na Sommi, uz velike gubitke. Upravo zbog velikih gubitaka u bitkama bio je optuživan da je njegova taktika zastarjela (školovan je kao konjički časnik). Phillips na brojnim primjerima (od Francusko-pruskoga do Burskoga i Rusko-japanskoga rata) objašnjava Haigova shvaćanja taktike vezane uz uporabu konjice.

Nick Smart, viši predavač na Odsjeku za povijest Sveučilišta Plymouth, autor je članka *Živjeti u prošlosti: britanski generali i Drugi svjetski rat*. U njemu analizira historiografiju koja se bavi operacijama Drugoga svjetskog rata. Upravo zbog činjenice da su autori većine takvih djela sudionici rata, tj. generali koji su objavili svoje memoare, Smart se zapravo bavi načinom pisanja tih memoara. Posebnu pozornost posvećuje jeziku i izričaju radova o operaciji »Battleaxe« (neuspjeli pokušaj prekida opsade grada Tobruka 1941.). Nabrojivši zajedničke osobine postojeće historiografije, koja obuhvaća ratne operacije od Normandije do Burme, i njezine očite nedostatke (naracija koja izbjegava zakonitosti povijesne znanosti, pokušaji psihološke analize generala, sudionika vojnih operacija itd.), Smart zaključuje kako je ovoj temi, inače vrlo popularnoj, potreban novi pristup. Međutim, i sâm je svjestan da je to lakše reći, nego učiniti.

Britanski ratni zarobljenici u nacističkoj Njemačkoj rad je S. P. MacKenziea sa Sveučilišta Južna Karolina. Analizirajući jedan od popularnijih dijelova povijesti Drugoga svjetskog rata, autor ističe kako su prve asocijacije koje pojam »ratnoga zarobljenika« stvara u ljudima slike junačkih bjegova iz zarobljeništva, potaknute televizijskim dokumentarnim emisijama i igranim filmovima na tu temu. Međutim, u posljednje vrijeme (1990-ih godina) pojavilo se nekoliko članaka koji tu temu uzimaju kao krajnje ozbiljnu za znanstveno istraživanje. MacKenzie analizira razvoj istraživanja

te teme, koja se može ubrojiti u pojam usmene povijesti (*oral history*), budući da su glavni izvori upravo izjave i svjedočanstva samih sudionika, zabilježeni u intervjuiima i upitnicima, bilo u pisanom obliku bilo snimljene na audio- ili videovrpce. Na kraju zaključuje da je ova tema u velikoj mjeri još neistražena i da će arhivsko gradivo tek ubuduće biti istraženo u punoj mjeri.

Ladislav Dobrica